

Raziskovalni horizonti v uporabnem jezikoslovju

Vojko Gorjanc

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za prevajalstvo in Inštitut za novejšo zgodovino, Ljubljana

Tatjana Balažic Bulc

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slavistiko

Poglavje oriše razvoj uporabnega jezikoslovja od njegovih začetkov v 20-ih letih 20. stoletja do sodobnih interdisciplinarnih raziskav. Posebna pozornost je namenjena umeščanju južnoslovanskega prostora v mednarodni kontekst, kjer je uporabno jezikoslovje že zgodaj prevzelo aktualne raziskovalne tokove in jih nadaljevalo tudi po razpadu skupne države. V zadnjem desetletju se področje intenzivno sooča z vprašanji večjezičnosti, jezikovnih pravic, družbene pravičnosti, digitalne komunikacije ter umetne inteligence pri poučevanju jezikov. Pregled poudarja, da je prihodnji razvoj uporabnega jezikoslovja neločljivo povezan z interdisciplinarnimi pristopi, tehnološkimi inovacijami in družbeno odgovornostjo.

Ključne besede: uporabno jezikoslovje, južnoslovanski prostor, večjezičnost, jezikovna politika, družbena pravičnost, digitalna komunikacija

The chapter traces the development of applied linguistics from its beginnings in the 1920s to contemporary interdisciplinary research. It highlights the role of the South Slavic region, which quickly embraced international research trends and continued to develop them after the dissolution of the former common state. Over the last decade, the field has increasingly addressed issues of multilingualism, language rights, social justice, digital communication, and the use of artificial intelligence in language education. The overview emphasizes that the future of applied linguistics will be shaped by interdisciplinarity, technological innovation, and social responsibility.

Keywords: applied linguistics, South Slavic region, multilingualism, language policy, social justice, digital communication

1 Uvod

Poglavje na kratko predstavi začetke uporabnega jezikoslovja in umesti južnoslovanski prostor v ta kontekst. Pokaže, kako se je v južnoslovanskem prostor uporabno jezikoslovje zelo hitro pridružilo aktualnemu razvoju v tujini in temu sledilo tudi po razpadu skupne države, na koncu pa se sklene z nekaj aktualnimi smermi njegovega razvoja. Pregled se osredotoča predvsem na raziskovalne teme, ki jih obravnavajo avtorice in avtorji v nadaljnjih poglavjih. Eden od namenov uvodnega poglavja je namreč tudi ta, da predstavi okvir, v katerega se umeščajo teme monografije, ki je pred vami.

2 Uporabno jezikoslovje

Termin uporabno jezikoslovje (angl. *applied linguistics*) se je začel uporabljati že v dvajsetih letih 20. stoletja (Coleman 1929) za poimenovanje jezikoslovno utemeljenega pristopa k poučevanju jezikov, temelječega na ideji bralnega razumevanje tujega jezika s postopnim uvajanjem besedišča in slovničnih struktur v enostavnih besedilih (Richards in Rodgers 2001: 13). V Severni Ameriki je bil tovrsten pristop aktualen med drugo svetovno vojno pri poučevanju in učenju jezikov, pomembnih za ameriško vojsko, pri čemer se je pri interpretaciji jezikovnih fenomenov oprl zlasti na rezultate raziskav strukturnega jezikoslovja (James P. Lantolf 2010: 18). Po koncu druge svetovne vojne iz te tradicije izide uporabno jezikoslovje kot področje, ki se primarno ukvarja s poučevanjem tujega jezika, predvsem poučevanjem angleškega jezika, hkrati pa ga zanimajo tudi drugi jeziki; ti pretežno v razmerju do angleščine (James P. Lantolf 2010: 18–19). Začetna usmeritev tudi v strojno prevajanje, prisotna na prvi konferenci AILA (Association Internationale de Linguistique Appliquée), hitro izgubi svoj izhodiščni zagon, tako da ostane področje pretežno usmerjeno v učenje in poučevanje jezika. Temu pa se doda nova dimenzija, ki poučevanje jezikov umesti v kulturološki okvir. Nova perspektiva je področju omogočila, da se je pri svojem delovanju izjemno razširilo, pri čemer se je hitro oddaljilo od svojih začetnih strukturalističnih izhodišč in se začelo razvijati kot njihova opozicija. Tako je že zgodnje uporabno jezikoslovje iskalo praktične rešitve v času, ko se je teoretično jezikoslovje vse bolj usmerjalo v ozko jezikovne probleme, s čimer se je vzpostavljalo kot področje, ki z reševanjem konkretnih jezikovnih problemov uporabnikov jezika v ospredje postavlja svojo odgovorno družbeno vlogo (Davies in Elder 2004).

Uporabno jezikoslovje se je sorazmerno hitro razširilo daleč onkraj področja poučevanja jezikov: na učenje in usvajanje drugega in tujega jezika, jezikovne pravice

in identiteto, večjezičnost in večjezično izobraževanje, pismenost, jezikovno politiko in načrtovanja, prevajanje in tolmačenje itd. (James P. Lantolf 2010: 19). Danes je marsikatero področje na stičišču več področij, npr. psiholingvistike, sociolingvistike ali prevodoslovja, a vendar kot krovni pojem združuje izjemno široko paleto tem jezikovnega raziskovanja in delovanja. Celoten razvoj lahko poenostavljeno poimenujemo ukvarjanje s pomenom rabe jezika v kontekstu za reševanju konkretnih družbenih in komunikacijskih vprašanj. Tako je denimo Dell Hymes v celoti prevrednotil Chomskyjevo ozko pojmovanje jezikovne zmožnosti in uvedel pojem sporazumevalne zmožnosti, ki vključuje kompleksna znanja in veščine, potrebne za rabo jezika v različnih družbenih okoliščinah (Hymes 1972). M.A.K. Halliday je začel povezovati teoretično jezikoslovje z družbeno interakcijo ter se pri tem osredotočil na različne vloge jezika pri učenju in usvajanju jezika (Halliday 1975). William Labov pa je s pionirskimi sociolingvističnimi raziskavami jezikovne variantnosti utemeljeval uporabno jezikoslovje kot interdisciplinarno področje, ki združuje jezikoslovje, antropologijo, sociologijo, psihologijo in pedagogiko (Labov 1964; Labov 1973). 70-eta leta 20. stoletja so tako dokončno vzpostavila uporabno jezikoslovje kot interdisciplinarno področje jezikovnih raziskav z izrazito družbeno usmerjenostjo v reševanje jezikovnih problemov.

Čeprav je poimenovanje uporabno jezikoslovje splošno sprejeto za disciplino, ki se ukvarja z jezikovnimi vprašanji v praktičnih kontekstih, pa ta pri nekaterih jezikoslovcih odpira tudi konceptualne dvome, ali je res dovolj različno od splošnega jezikoslovja, da upravičuje samostojno poimenovanje (Bugarski 2011: 42). Če naj ima uporabno jezikoslovje status samostojne znanstvene discipline, naj ne bi bilo le podpora drugim vedam, temveč mora razvijati lastno teorijo, in sicer ne glede na svojo uporabno usmerjenost. Bugarski svoj razmislek umešča v razmerje med institucionalno in konceptualno opredelitvijo področja. Na institucionalni ravni je uporabno jezikoslovje po njegovem mnenju jasno uveljavljeno (študijski programi, raziskovalni projekti, konference, revije itd.), a je na konceptualni ravni razmejitvev med uporabnim in »neuporabnim« jezikoslovjem vse manj jasna; meje med disciplinama so zabrisane, kar kaže na pomanjkanje teoretske doslednosti (Bugarski 2011: 42–43). Meni, da uporabnega jezikoslovja »ne gre obravnavati kot samostojne veje jezikoslovja, specializiranega za neko določeno področje ali več njih, temveč kot splošno usmeritev znotraj jezikoslovja kot celote – torej kot usmerjenost jezikoslovne vede k reševanju številnih in raznolikih vprašanj, povezanih s pridobivanjem in uporabo jezika v družbi« (Bugarski 2011: 43). To pa pravzaprav danes velja za vrsto jezikoslovnih področij, še posebej v času vse bolj poudarjene interdisciplinarnosti,

kjer ne govorimo o samostojnem teoretskem izhodišču, ampak opredelitvijo področja glede na njegovo »splošno usmeritev«.

Prav konceptualni razmislek pa je bil izhodišče za usmeritev uporabnega jezikoslovja v nekdanji skupni državi. Jasna opredelitev delovanja v smislu razumevanja jezikoslovja kot celote, ki vključuje njegovo znanstveno utemeljenost, hkrati pa ostaja odprto za probleme, ki jih prinaša raba jezika v družbi, kjer s svojim znanstvenim prispevkom sodeluje pri njihovem reševanju v praksi je oblikovalo koncept »jezikoslovja v rabi« (sh. *lingvistika u primeni*), kot področje poimenuje Bugarski (1986). Čeprav je bil tradicionalni izraz uporabno jezikoslovje ohranjen, mu je bilo pripisano novo in širše razumevanje, ki je odpiralo zelo različne smeri raziskovanja in delovanja (Bugarski 1987; Ivir 1980–81, cit. po Bugarski 2011: 43).

2.1 Uporabno jezikoslovje v skupni državi

V nekdanjem skupnem južnoslovanskem kontekstu se je ob konceptualnemu razmisleku o uporabnem jezikoslovju vzporedno oblikovala tudi njegova institucionalna organiziranost. Društvo za uporabno jezikoslovje Jugoslavije je bilo ustanovljeno že leta 1973 v Novem Sadu – ustanovila ga je skupina jezikoslovcev entuziastov na čelu z Melanijo Mikeš, Rankom Bugarskim, Vladimirjem Ivirjem, Olgo Mišesko Tomić in drugimi (Gudurić 2011: 3) – in se takoj priključilo združenju AILA, ki je nastalo s podporo Sveta Evrope l. 1964, predvsem kot združenje jezikoslovcev s fokusom na učenje jezika. Jugoslovansko društvo je prvi znanstveni posvet z naslovom *Jezik i društvo* organiziralo leta 1975, na podlagi prispevkov pa je bila leto kasneje objavljena monografija (Bugarski at al. 1976), s čimer se je tako institucionalno in tudi vsebinsko oblikovalo področje njegovega delovanja, južnoslovanski prostor pa se je tako že sredi 70-ih umestil na svetovni zemljevid uporabnega jezikoslovja. Društvo ni bilo le okvir za oblikovanje skupnosti z rednim organiziranjem konferenc, ampak je tudi načrtovalo in usklajevalo različne projekte za raziskovanje razvoja govora, poučevanja jezikov, večjezičnosti, kontrastivnih študij, pa tudi za nekatera druga področja (Bugarski 2011: 44).

Organizirano in angažirano delovanje je omogočilo razvoj vrste jezikoslovnih področij, pri čemer je tako kot tudi v drugih okoljih na začetku prevladovala glotodidaktika, tj. učenje in poučevanje tujih jezikov (zlasti angleščine, nemščine, francoščine, italijanščine), metodika, usvajanje tujega jezika, testiranje in ocenjevanje. V različnih jugoslovanskih okoljih se je področje dodatno razvijalo v različne smeri delovanja. Že konec 70-ih (Radovanović 1979), še bolj pa v 80-ih (Škiljan 1988) je bila eno od močnejših področij tudi sociolingvistika; pregledna sociolingvistična

bibliografija (Bugarski 2015) razkriva, da so bile v ospredju študije jezikovnih stikov (izposojanje, preklapljanje kodov, interferenca) ter jezikovna politika s standardizacijo in normiranjem v večjezičnem, federativnem okviru. Velik del prispevkov obravnava večjezične jezikovne situacije – posebej v Vojvodini in na obmejnih območjih nekdanje skupne države – ter razmerje med jezikom in identiteto (jezikovne ideologije, nacionalizem, etničnost). Pomembno mesto pri raziskavah pa ima tudi jezik v institucionalnih okolij, predvsem v šoli in upravnih organih. V 80-ih letih se usmeri tudi v jezikovno politiko in jezikovno načrtovanje, kar postane še veliko bolj aktualna tema po razpadu skupne države v 90-ih letih.

V tem kontekstu je potekala tudi ena ključnih aktivnosti v slovenskem prostoru, ki je v bibliografiji spregledana, to je akcija *Slovenščina v javnosti*, katere duhovna voditeljica je bila Breda Pogorelec. Čeprav ne gre za raziskovalni projekt, pa gre za jezikovnopolitično aktivnost z akcijskim načrtom, inovativno v južnoslovanskem pa tudi širšem prostoru tistega časa. V 70-ih letih je bil namreč za slovenski prostor narejen celovit pregled slovenščine v javni rabi, na podlagi tega pa tudi oblikovan akcijski načrt. Akcija je povezala jezikoslovce, strokovnjake z različnih področij javnega delovanja in slovensko politiko ter opozorila na vrzeli v uporabi slovenščine v večjezični državi z de facto prevladujočo srbohrvaščino kot enim od uradnih jezikov (Pogorelec 1983). Dogodek je odprl široko razpravo »o slovenskem jeziku v javnosti kot o družbenem in političnem vprašanju Slovencev, pomembnem za njihov obstoj in prihodnost /... in/ o odnosu do slovenskega jezika in o njegovi vlogi v novih, sodobnih razmerah našega življenja, kulture in vedenja« (Pogorelec 1983: 17). Dogodek je bil v veliki meri prezrt, v delu slovenistike celo deležen posmeha; glede na širši jugoslovanski prostor pa razkriva, da je kljub izraziti obravnavi vprašanj večjezičnosti v okviru uporabnega jezikoslovja tudi na tem področju kot raziskovalni fokus in usmeritev prevladovala srbohrvaščina. S časovne distance lahko rečemo, da je bila *Slovenščina v javnosti* nedvomno dogodek, ki je pomembno prispeval k oblikovanju skupnega slovenskega kulturnega prostora s slovenščino kot polnofunkcijskim jezikom. To je neposredno pomenilo, da je bil ob vzpostavitvi samostojne države slovenski jezik v celoti pripravljen za rabo v vseh javnih govornih položajih (Gorjanc in Logar 2020: 5).

Če je bil ta dogodek spregledan, mogoče tudi zaradi manjše formalne znanstvene utemeljenosti (kar glede na usmeritev uporabnega jezikoslovja v reševanje družbenih vprašanj ne bi smela biti težava), pa je bilo v sosednjem hrvaškem prostoru v približno istem času zelo odmevno delo na področju kontrastivnega jezikoslovja (Filipović 1980). Preboj je doseglo tudi zaradi aktivnosti na področju računalniške obdelave

jezika, ki se je razvijala v Zagrebu v tistem času, kjer so poleg enojezičnega korpusa, ki so ga začeli pripravljati že sredi 70-ih let 20. stoletja, zgradili tudi obsežen vzporedni angleško-srbohrvaški korpus na podlagi ameriškega korpusa Brown (Gorjanc 2005: 18–19). Prav obsežna empirična podlaga kontrastivnim raziskavam je bila ključnega pomena, da se je zagrebška šola kontrastivnega jezikoslovja, iz katere izhaja tudi Vesna Požgaj Hadži (gl. npr. Požgaj Hadži 2021), postavila na zemljevid takratnega evropsko prepoznavnega sodobnega pristopa na tem področju (Filipović 1986).

Drugo izjemno aktivno in odmevno področje v sosednjem hrvaškem prostoru so bile raziskave govora. V središču tega delovanja je bila zagrebška fonetična šola v navezavi s Polikliniko za rehabilitacijo sluha in govora SUVAG, kar je omogočalo neposredni prenos najbolj aktualnih raziskav neposredno v prakso (Guberina 1967; Guberina 1986). Zagrebška tradicija študije govora je postavila trdne znanstvene temelje raziskave govora (Škarić 1986), hkrati pa tudi trajen stik med fonetiko, glotodidaktiko in logopedijo (gl. npr. Požgaj Hadži 1986, 1994). Rezultati raziskav so se ves čas prelivali v prakso, v učilnice, medije, ko je šlo za javni govor, in v klinično okolje za diagnostiko in rehabilitacijo (Horga in Liker 2016). Tovrstni preplet je bil eden najbolj prepoznavnih prenosov znanja v prakso v okviru uporabnega jezikoslovja v jugoslovanskem prostoru.

V jugoslovanskem okviru je ves čas obstajalo sodelovanje med različnimi centri in institucijami, kjer je ključno vlogo igralo prav skupno društvo za uporabno jezikoslovje, a so se hkrati posamezni centri zelo jasno raziskovalno profilirali. Proti koncu 80-ih let sta politizacija jezikovnih vprašanj in institucionalna fragmentacija začeli načenjati sodelovanje, razpad skupne države pa je tudi institucionalno pokopal jugoslovansko uporabno jezikoslovje, ki je na različne načine preživelo in zaživelo v državah naslednicah.

2.2 Uporabno jezikoslovje v slovenskem kontekstu

Po razpadu skupne države je področje uporabnega jezikoslovja v celotnem južnoslovanskem prostoru zaznamovala intenzivna jezikovna politika, na področju nekdanjega skupnega srbohrvaškega jezikovnega standarda usmerjena predvsem v (re)standardizacijo jezika ali standardizacijo novo artikuliranih standardov (Požgaj Hadži 2013). Drugo področje, ki doživi veliko sprememb, pa je pospešena »evropeizacija« izobraževanja (CEFR oz. SEJO, bolonjska reforma).

V okviru uporabnega jezikoslovja sta bili v 90-ih letih za razliko od drugih novonastalih držav v Sloveniji izrazito dinamični področji korpusno jezikoslovje in

porajajoče se prevodoslovje, slednje v veliki meri v povezavi z evropskimi integracijami. Predvsem korpusno jezikoslovje se je zelo hitro osamosvojilo, kot novo interdisciplinarno področje se je na nek način zgolj predstavilo znotraj uporabnega jezikoslovja (Štrukelj 1998), a je bilo hkrati eno od jeder novo oblikovane skupnosti okrog jezikovnih tehnologij (Erjavec in Žganec Gros 1998), kar je sovpadalo tudi s pripravo prvega slovenskega referenčnega korpusa kot temelja novega področja (Erjavec et al. 1998).

Korpusno jezikoslovje se je do danes razvilo v enega od osrednjih jezikoslovnih področij v Sloveniji, ne le ko gre za pripravo jezikovnih virov, ampak tudi glede metodologije korpusne analize in na njej temelječih raziskav, nenazadnje v okviru slovenskega korpusnega jezikoslovja nastaja tudi korpusna infrastruktura za druge južnoslovanske jezike (Ljubešić et al. 2021). Nekaj podobnega velja tudi za prevodoslovje. Tudi to področje se je – sicer nekaj desetletij kasneje – v celoti oblikovalo kot samostojno raziskovalno področje, v slovenskem prostoru s poudarkom na perifernih jezikih ter raziskavah iz srednje in jugovzhodne Evrope, z namenom vzpostavljanja vidnosti marginalnih jezikov in kultur ter dajanja glasu perspektivi Drugega (Kocijančič Pokorn 2021: 5–6).

Področje jezikovne politike v Sloveniji je bilo v drugi polovica 90-ih let in začetku novega tisočletja zaznamovano z razpravami o zakonu o slovenščini in s pridruževanjem Slovenije Evropski uniji, kasneje pa z eksplicitno, institucionalno in načrtno jezikovno politiko, kateri je bila država zavezana s sprejemom zakonodaje (Stabej 2006). Osrednji izziv je vzpostavljanje ravnovesja med statusom slovenščine kot državnega in javnega jezika ter večjezičnostjo prebivalstva (Stabej 2006). Prav vprašanja govorcev tujih jezikov, ki vsakodnevno prihajajo na slovensko ozemlje in se tu srečujejo s potrebami po komunikaciji z javnimi ustanovami na Slovenskem, v preteklosti slovenska jezikovna politika ni namenjala dovolj pozornosti, prav tako ne komunikacijskim izzivom, ki jih nova situacija prinaša (Morel in Gorjanc 2016).

Slovensko jezikovno načrtovanje in jezikovna politika sta bila v preteklosti osredinjeni z načrtovanjem enojezične jezikovne situacije (Pogorelec 1996), kar pa ostaja težava tudi v sedanjosti, ko sta še vedno tako zelo osredotočeni na zgodovinsko stanje, da zanemarjata temeljno značilnosti sodobne slovenske družbe, to je njeno jezikovna raznolikost (Stabej 2006). Kljub premajhni pozornosti institucionalizirane jezikovne politike sodobni slovenski večjezičnosti in večkulturnosti, pa je bilo samo dejstvo, da tako stvarnost živimo, pobudno za izraziti razmah področja slovenščine kot drugega oz. tujega jezika (Pirih Svetina 2005). Že tipičen naziv področja kaže na njegov dinamični razvoj od pretežnega ukvarjanja s slovenščino kot drugim jezikom

v smer razvoja slovenščine kot tujega jezika po osamosvojitvi (gl. npr. Balažic Bulc in Požgaj Hadži 2014). Gre za živahno in hitro razvijajoče se področje uporabnega jezikoslovja na Slovenskem, saj globalizacija in migracije ves čas povečujejo potrebo po učenju slovenščine kot neprvega jezika. Na eni strani se razvija infrastruktura (programi, tečaji, gradiva, izpiti), na drugi pa naraščajo vprašanja o tem, kaj pomeni znati jezik, kakšni so cilji učenja in kakšne kompetence naj imajo novi uporabniki slovenščine (Pirih Svetina in Ferbežar 2022). Kljub načelnemu spodbujanju večjezičnosti pa se pogosto (prikrito) ohranja ideologija enojezičnosti, zato se kaže potreba po teoretskih in empiričnih dognanjih, ki bodo prilagojena specifičnemu družbenemu kontekstu slovenščine, v katerega se umešča načrtovanje, učenje in poučevanje slovenščine kot tujega jezika, ki bodo upoštevala ne le jezikovne in kulturne, ampak tudi ideološke in politične značilnosti slovenščine kot manj razširjenega jezika, saj dosejanja teoretska izhodišča večinoma temeljijo na večjih jezikih (Ferbežar 2022: 9).

Spodbudno je, da se slovensko okolje raziskovalno v zadnjih letih intenzivneje ukvarja tudi z vprašanji vse večje multikulturalnosti slovenske družbe kot posledice migracij in s tem povezano jezikovno integracijo. V tem okviru se tematizira razmerje med jezikovno politiko in integracijskimi praksami v Sloveniji v razmerju do širšega evropskega prostora in opozarja na posledice (normativnih) ureditev za uspešnost jezikovne integracije (Ferbežar in Klemen 2024), pri čemer ima pomembno vlogo tudi materni jezik (Balažic Bulc in Medvešek 2024).

Najdaljšo tradicijo in osrednje mesto v slovenskem uporabnem jezikoslovju ima učenje in poučevanje jezikov, vendar deluje precej nepovezano. To se je izpostavilo tudi na skupnih projektih na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani ob 100-letnici fakultete (Balažic Bulc et al. 2019) in na jezikovni konferenci Z jeziki danes za jutri: aktualni izzivi poučevanja jezikov, literatur in kultur v Letu jezikov na FF (Leskovec in Samide 2023). Vse bolj se kaže potreba po oblikovanju združenja, ki bi povežalo raziskovalce in praktike s tega področja in bi s tem omogočilo izmenjavo izkušenj, metodoloških pristopov in raziskovalnih rezultatov.

2.3 Uporabno jezikoslovje v osrednjejužnoslovanskem prostoru

Osrednjejužnoslovanski prostor je na področju jezikoslovja, kot rečeno, zaznamoval razpad skupnega jezika, srbohrvaščine, na štiri standardne jezike, hrvaščino, srbsčino, bosanščino in črnogorščino, zato so v 90-ih letih v vseh štirih novonastalih državah prevladovala teme jezikovne politike in jezikovnega načrtovanja ter normiranja in jezikovne standardizacije (gl. npr. Požgaj Hadži 2013), vendar le redko v kontekstu uporabnega jezikoslovja, kjer so že v tem obdobju začeli oblikovati novi raziskovalni

interesi. Za razliko od slovenskega prostora aktivnosti na področju uporabnega jezikoslovja potekajo (bolj ali manj) institucionalizirano v okviru nacionalnih društev za uporabno jezikoslovje. V tem kratkem pregledu seveda ne bomo mogli zajeti vseh, omejili se bomo na nekaj najvidnejših.

Najbolj kontinuirano deluje Hrvaško društvo za uporabno jezikoslovje (Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, HDPL), ki obstaja od leta 1976 in že vrsto let organizira tematsko zasnovana mednarodna znanstvena srečanja (letos je potekalo že 34. po vrsti). Na teh srečanjih se aktualna jezikovna vprašanja obravnavajo z različnih zornih kotov uporabnega jezikoslovja in sorodnih disciplin. Aktualnost obravnavanih tem potrjujejo tudi mednarodno uveljavljeni vabljeni predavatelji, kot so David Crystal, Mary Snell Hornby, Michael Byram, Jean Claude Beacco, Henriette Hendriks itd., ki so pomembno prispevali k razvoju področja.

V središču raziskovalnega interesa je učenje in poučevanje jezikov oziroma glotodidaktika, ki jo je že od samega začetka sooblikovala pobudnica ustanovitve in prva predsednica društva Mirjana Prebeg-Vilke. Njen raziskovalni interes je bil že v 70-ih letih prejšnjega stoletja osredotočen na zgodnje učenje jezikov (Prebeg-Vilke 1991), temo, ki je še danes zelo aktualna. Kasneje so se glotodiaktične raziskave usmerile na najrazličnejša področja, obravnavale so npr. stališča in motivacijo pri učenju tujih jezikov, strah pred tujim jezikom, strategije učenja tujih jezikov itd. (Mihaljević-Djigunović 2013). Pomembno mesto zavzema tudi preučevanje večjezičnosti, vključno z vertikalno večjezičnostjo, tako v družbi kot v izobraževanju (Škiljan 2002, Pavličević-Franić 2005).

V okviru glotodidaktike je pravi raziskovalni razcvet doživelo področje hrvaščine kot neprvega (hrv. *inoga*) jezika (Jelaska et al. 2005, Cvikić 2007, Požgaj Hadži et al. 2007), tako v okviru HDPL, kot tudi drugih institucij, npr. Hrvaškega filološkega društva, ki kontinuirano organizira konference HIDIS (Hrvaščina kot drugi in tuji jezik oz. kot neprvi jezik), in Croticuma – Centra za hrvaščino kot drugi in tuji jezik na Filozofski fakulteti Univerze v Zagrebu, ki vsako leto pripravlja strokovni in znanstveni posvet lektorjev hrvaščine kot neprvega jezika SIH. V letih 2006–2014 je izhajala tudi revija *Lahor*, posvečen preučevanju hrvaščine kot maternega, drugega in tujega jezika, pod uredniškim vodstvom Zrinke Jelaska.

Intenzivno se razvijajo tudi področja sociolingvistike ter jezikovne politike in jezikovnega načrtovanja. Predvsem se poudarja družbena moč standardnega jezika (Škiljan 2000, Kapović 2011), pri čemer se v kontekstu uporabnega jezikoslovja zagovarja pomen zmerne in nevsiljive jezikovne standardizacija (Pranjeković 2008). Na drugi strani pa se preizprašuje odnos med standardnim jezikom in

drugimi jezikovnimi variantami, tako s praktičnega kot teoretičnega vidika, kjer tradicionalnejši funkcionalni pristop nadomesti analiza diskurza (Kovačević in Badurina 2001).

Tudi v Srbiji se raziskovalne aktivnosti na področju uporabnega jezikoslovja osredinjajo okoli Društva za uporabno jezikoslovje Srbije (Društvo za primenjenu lingvistiko Srbije, DPLS), ki ima sedež na Filozofski fakulteti Univerze v Novem Sadu. Društvo vsaka tri leta organizira znanstvena srečanja, od leta 2000 pa izdaja tudi znanstveno revijo *Primenjena lingvistika*. Poleg tega objavlja zbirko monografij, posvečenih uglednim članom društva. Prva je bila posvečena jubileju Ranka Bugarskega (Vasić 2011).

V obdobju 1989–2000 je bilo raziskovalno težišče društva usmerjeno v kontrastivne raziskave, s katerimi se je nadaljevala bogata tradicija kontrastivnega jezikoslovja, še posebej pomembna v večkulturnem in večjezičnem prostoru, kot je Vojvodina. Podobno kot drugod v regiji je tudi v Srbiji v ospredju preučevanje učenja in poučevanja jezikov. V zadnjih treh desetletjih je na seznamu raziskovalnega interesa vse bolj tudi srbsščina kot tuji in drugi (srb. *neprvi*) jezik, tako v okviru DPLS, kot tudi drugih institucij, denimo Centra za srbsščino kot drugi in tuji jezik na Filozofski fakulteti Univerze v Novem Sadu in Centra za srbsščino kot tuji jezik na Filološki fakulteti Univerze v Beogradu, ki od leta 2007 organizira mednarodno znanstveno srečanje Srbsščina kot tuji jezik v teoriji in praksi, in nenazadnje Mednarodnega slavističnega centra (MSC), ki na isti fakulteti od leta 2012 organizira tritedensko izobraževanje za lektorje srbsščine kot tujega in drugega jezika. Za potrebe poučevanja srbsščine kot tujega in drugega jezika je nastal tudi priročnik s smernicami za poučevanje srbskega jezika (Strižak et al. 2018). Razvoj tega področja je zagotovo še dodatno pospešila begunska kriza, ki je odprla vprašanje (jezikovnega) vključevanja številnih beguncev, ki so obtičali na balkanski begunski poti, v srbsko družbo.

Drugo vidnejše področje srbskega uporabnega jezikoslovja predstavljajo raziskave o ideologiji v jeziku ter družbeni (ne)pravičnosti, obravnavane skozi prizmo različnih teoretskih perspektiv. V središču teh raziskav je predvsem kritična analiza obravnave družbenih manjšin. Posebno mesto zavzemajo vprašanja enakosti spolov, med drugim (ne)vidnost žensk v medijih, ki so začrtale temeljne smernice rabe spolsko občutljivega jezika (Savić 2009, Filipović 2009a), kar še vedno ostaja aktualna tema razprav. Druge raziskave se osredotočajo na izobraževalno jezikovno politiko ter vključevanje jezikov etničnih manjšin in tujih jezikov v izobraževanje (Filipović 2009b) ter preizprašujejo družbeno moč jezika (Klikovac 2008). Prav tako se odpirajo vprašanja jezikovne politike in zakona o jeziku ter jezikovne norme, ki se

osredotočajo predvsem na rabo cirilice, ki jih je povzel in kritično ovrednotil Ranko Bugarski (2021). V kontekstu kritične analize diskurza ne moremo mimo založbe Biblioteka XX vek in njenega glavnega urednika Ivana Čolovića, ki, med drugim, v srbski prostor vnaša spoznanja in izkušnje iz sosednjih prostorov (gl. npr. Gorjanc 2017, 2024).

Črnogorsko uporabno jezikoslovje se razvija pod okriljem Društva za uporabno jezikoslovje Črne gore (Društvo za primijenjenu lingvistiku Crne Gore, DPLCG), ki občasno organizira mednarodna znanstvena srečanja. V ospredju so predvsem raziskave, ki izhajajo iz analize diskurza, tudi kritične analize diskurza, in obravnavajo predvsem medijski diskurz in ideologije, ki nam jih posredujejo mediji (Lakić 2011). V tem smislu so del raziskovalnega interesa tudi različna jezikovna, leksikalna, pragmatična in retorična sredstva, s katerimi se uresničujejo različne diskurzne strategije (Vuković Stamatović 2020).

V Bosni in Hercegovini se je poleg vprašanj jezikovne politike in jezikovnega načrtovanja od konca 90-ih let razvijala predvsem kritična analiza diskurza, ki jezikovna vprašanja obravnava v družbenem kontekstu, predvsem z vidika razmerij moči. Raziskave se osredotočajo na politični govor, medijski diskurz in vprašanja spolne neenakopravnosti v javnem in zasebnem diskurzu (Katnić-Bakaršić 2012). Novejše študije pa spolsko problematiko obravnavajo tudi v širšem kontekstu razumevanja spolov (Čaušević et al. 2023). Po nekaj desetletjih je bilo na Filozofski fakulteti Univerze v Sarajevu ponovno ustanovljeno Društvo za spodbujanje uporabnega jezikoslovja (Udruženje za unapređenje primijenje lingvistike u Bosni i Hercegovini, SAALinBiH). Prvi rezultat je konferenca s povednim naslovom Analiza diskurza in kritična analiza diskurza v Bosni in Hercegovini (Čović-Filipović et al. 2024), ki je po dolgem času združila raziskovalke in raziskovalce iz celotne države.

3 Aktualno stanje in perspektive

V zadnjem desetletju se uporabno jezikoslovje odziva na spremembe, povezane z globalizacijo, vse večjo jezikovno in kulturno raznolikostjo sodobnih družb in dejstvom, da živimo v digitalni dobi. Ob izjemni dinamiki in širini področja je težko celovito predstaviti sodobne trende, zato sva se omejila na lastne preference, hkrati pa v jedru pregleda ohranja učenje in usvajanje jezika kot izhodiščne in še vedno osrednje usmeritve uporabnega jezikoslovja, tako kot ob začetku ustanovitve mednarodnega združenja AILA (AILA, n.d.). Mogoče je to v sodobnem času še izraziteje, saj so se nekatera druga področja popolnoma osamosvojila in se znotraj osamosvojenih

paradigme vsebinsko zelo razširila, kot npr. sociolingvistika ali korpusno jezikoslovje. Zaradi aktualnega časa, ki za reševanje kompleksnih družbenih vprašanj zahteva izrazito interdisciplinarnost, pa je seveda tudi področje učenja, usvajanja in poučevanja jezika v sodobnosti izrazito inter- in čezdisciplinarno.

Čezjezičnost (angl. *translanguaging*) v kontekstu raznojezičnosti v ospredje postavlja koncept fleksibilnega jezikovnega repertoarja. Namesto tradicionalne ločitve med jeziki je poudarek na fluidni, dinamični rabi različnih jezikov. Čezjezičnost, ki se ukvarja z naravnim mešanje jezikov v vsakdanji komunikaciji, je vse bolj pomembna tema v sodobni didaktiki, zlasti v večjezičnih okoljih in migracijskih kontekstih. Raziskave kažejo pozitivne učinke tako razumljene večjezičnosti na kognitivne sposobnosti ter poudarjajo pomen vključevanja različnih prvih jezikov v izobraževanje (García in Wei, 2014; Cenoz in Gorter 2020; Prilutskaya et al. 2021).

Učenje in usvajanje jezika je dramatično spremenil tehnološki razvoj. Pojavila se je nova raziskovalna usmeritev, ki preučuje digitalno komunikacijo, spletni diskurz ter uporabo računalniških orodij pri jezikovnem pouku. Od analize tvitov in foruma do avtomatske korpusne analize diskurza. Uporabno jezikoslovje uporablja sodobna digitalna orodja za analizo jezika na spletu in v izobraževalnih kontekstih. Zanimanje pa se seveda v zadnjih nekaj letih izrazito povečuje tudi za umetno inteligenco pri pouku jezikov (Pourbahram, 2023; Muñoz-Basols et al. 2025).

Vedno več raziskovalcev opozarja na jezikovno diskriminacijo, neenakost dostopa do jezikovnega izobraževanja, prevlado angleščine in vprašanja jezikovnih pravic. Ta tako imenovani obrat k družbeni pravičnosti se kaže v raziskavah, ki obravnavajo jezik kot sredstvo boja za enakopravnost, npr. pri vprašanjih manjšinskih jezikov, jezikov migrantov, rabe narečij v šoli ali priznavanju znanja različnih prvih jezikov pri otrocih v institucionalnih okoljih (Piller 2016; Helm et al. 2023; de Meulder 2025).

Področje uporabnega jezikoslovja bo v prihodnje gotovo zaznamovala tudi vse širša raba umetne inteligence, ki odpira res čisto temeljna vprašanja, kaj, zakaj in kako poučevati jezike v novih digitalnih kontekstih. Pri tem pa bo ključnega pomena, da se razmislek o pedagoških in raziskovalnih praksah ne omeji zgolj na tehnološki segment, temveč se poveže prav z vprašanji družbene pravičnosti. Razvoj umetne inteligence lahko namreč še dodatno poveča razlike v dostopu do znanja, reproducira obstoječe ideologije ali pa omogoči njihovo preseganje, če bo uporaba orodij umetne inteligence tudi v tem kontekstu načrtovana na vključujoč in odgovoren način.

4 Sklep

Pregled razvoja uporabnega jezikoslovja pokaže, da se je področje že od svojih začetkov razvijalo v tesnem razmerju z družbenimi potrebami in vprašanji jezikovne rabe. Njegova zgodovina razkriva prepletanje institucionalnih in konceptualnih opredelitev, pri čemer so se raziskovalne smeri vedno znova oblikovale kot odziv na aktualne družbene izzive. V nekdanjem južnoslovanskem prostoru je bilo uporabno jezikoslovje zgodaj umeščeno v mednarodni raziskovalni okvir in se je razvijalo v širokem razponu od poučevanja jezikov do sociolingvistike, kontrastivnih študij in raziskav govora. Slovenski prostor je v tem okviru prispeval specifične poudarke, med drugim akcijo *Slovenščina v javnosti*, kasneje pa se je izrazito uveljavil z razvojem korpusnega jezikoslovja, prevodoslovja in raziskav s področja slovenščine kot drugega in tujega jezika. Tudi v osrednjejužnoslovanskem prostoru so v ospredju raziskave učenja in poučevanja jezikov, z novim fokusom na hrvaščino kot neprvi jezik na Hrvaškem in srbsščino kot neprvi jezik v Srbiji. Družbena klima pa je spodbila uveljavljanje kritične analize diskurza in preučevanje jezikovnih ideologij.

Sodobne tendence kažejo, da je prihodnost uporabnega jezikoslovja tesno povezana z interdisciplinarnostjo in tehnološkim razvojem, hkrati pa tudi z družbeno odgovornostjo. Digitalna komunikacija, čezjezičnost in umetna inteligenca postavljajo nova raziskovalna in pedagoška vprašanja, ob tem pa ostajajo v ospredju vprašanja jezikovne enakopravnosti, dostopa do znanja in družbene pravičnosti. Prav preplet znanstvene inovativnosti, tehnoloških orodij in etične občutljivosti bo tisti, ki bo v prihodnje usmerjal razvoj uporabnega jezikoslovja ter mu lahko zagotavljal pomembno mesto pri razumevanju in reševanju jezikovnih vprašanj sodobne družbe.

Zahvala

Poglavje je nastalo v okviru stabilnega programskega financiranja ARIS. Raziskovalna programa P6-0436: Digitalna humanistika: viri, orodja in metode (Gorjanc) in P6-0215: Slovenski jezik – bazične, kontrastivne in aplikativne raziskave (Balažic Bulc) je sofinancirala Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

Reference

- Balažic Bulc, T. & Požgaj Hadži, V. (2014). Potrebe po tolmačenju za skupnost pri južno-slovanskih jezikih v Sloveniji. V V. Gorjanc (ur.). *Slovensko tolmačeslovje*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. https://doi.org/10.4312/slovensko_tolmaceslovje.
- Balažic Bulc, T., Kenda, J., Lah, M., & Požgaj Hadži, V. (ur.). (2019). *Poti in stranpoti poučevanja tujih jezikov v Sloveniji*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. <https://doi.org/10.4312/9789610602774>
- Balažic Bulc, T., & Medvešek, M. (2024). Dopolnilni pouk maternega jezika in kulture otrok drugih narodnosti v Sloveniji: implementacija v praksi. V *Jeziki sožitja, jeziki konflikta: mednarodna konferenca*. Program in povzetki. Koper: ZRS.
- Bugarski, R., Ivir, V., & Mikeš, M. (ur.). (1976). *Jezik u društvenoj sredini*. Društvo za primenjenu lingvistiku Jugoslavije.
- Bugarski, R. (1986). *Lingvistika u primeni*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Bugarski, R. (1987). Applied linguistics as linguistics applied. V O. M. Tomić & R. W. Shuy (ur.), *The relation of theoretical and applied linguistics* (str. 1–12). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4613-1923-8_1
- Bugarski, R. (2011). Primenjena lingvistika u Jugoslaviji – sećanja jednog veterana. V V. Vasić (ur.), *Primenjena lingvistika u čast Ranku Bugarskom / Applied linguistics in honour of Ranko Bugarski* (str. 41–51). Novi Sad: Društvo za primenjenu lingvistiku Srbije.
- Bugarski, R. (2015). *Selektivna sociolingvistička bibliografija: SFRJ/SRJ-SCG/Srbija: 1967–2014*. Mostart.
- Bugarski, R. (2021). *Saga o ćirilici: ogledi o jeziku i nacionalizmu*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Coleman, A. (1929). *The teaching of modern foreign languages in the United States*. New York, NY: Macmillan.
- Cenoz, J., & Gorter, D. (2020). *Pedagogical translanguaging*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108886203>
- Cvikić, L. (2007). *Drugi jezik hrvatski*. Zagreb: Profil.
- Čaušević, J., Bašić, A. & Matej, V. (ur.) (2023). *Ka rodno nebinarnim jezičkim praksama. Zbornik radova*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.
- Čović-Filipović, A., Durmišević, E., Mulović, A., & Osmankadić, M. (ur.) (2024). *Analiza diskursa i kritička analiza diskursa u Bosni i Hercegovini. Program naučnog skupa i knjiga sažetaka*. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu - Filozofski fakultet. https://ebooks.ff.unsa.ba/index.php/ebooks_ffunsa/catalog/book/114.
- Davies, A., & Elder, C. (ur.). (2004). *The handbook of applied linguistics*. Blackwell Publishing.
- De Meulder, M. (2025). *Deaf in AI: Reimagining linguistic justice in emerging language technologies*. *arXiv preprint*. <https://arxiv.org/abs/2505.02519>.
- Erjavec, T., & Žganec Gros, J. (ur.). (1998). *Jezikovne tehnologije za slovenski jezik: Zbornik konference = Language technologies for the Slovene language: Proceedings of the conference* (International Multi-Conference Information Society – IS'98, 6–7 October 1998, Ljubljana, Slovenia). Ljubljana: Institut Jožef Stefan.

- Erjavec, T., Gorjanc, V., & Stabej, M. (1998). Korpus FIDA. V T. Erjavec & J. Žganec Gros (ur.), *Jezikovne tehnologije za slovenski jezik: Zbornik konference = Language technologies for the Slovene language: Proceedings of the conference* (International Multi-Conference Information Society – IS'98, 6–7 October 1998, Ljubljana, Slovenia) (str. 124–127). Ljubljana: Institut Jožef Stefan.
- Ferbežar, I. (2022). Uvodnik. V N. Pirih Svetina & I. Ferbežar (ur.), *Na stičišču svetov: slovenščina kot drugi in tuji jezik. Obdobja 41* (str. 9–10). Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani.
- Ferbežar, I., & Klemen, M. (ur.). (2024). *Priseljenstvo: jezikovna politika in jezikovna integracija* [posebna številka]. *Slovenščina 2.0: Empirične, aplikativne in interdisciplinarne raziskave*, 12(2). <https://doi.org/10.4312/slo2.0.2024.2>
- Filipović, J. (2009a). *Uvod u rodne teorije: Rod i jezik*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Filipović, J. (2009b). *Moć reči: Ogledi iz kritičke sociolingvistike*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Filipović, R. (1980). Kontrastivna analiza u okviru primijenjene lingvistike. *Godišnjak Saveza društava za primijenjenu lingvistiku Jugoslavije*, 4–5, 21–26. Prispevek predstavljen na Drugem kongresu Saveza društava za primijenjenu lingvistiku Jugoslavije, Zagreb, 30. maj–1. junij.
- Filipović, R. (1986). *Teorija jezika u kontaktu: Uvod u lingvistiku jezičnih dodira*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti & Školska knjiga.
- García, O., & Wei, L. (2014). *Translanguaging: Language, bilingualism and education*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137385765>
- Gorjanc, V. (ur.) (2024). *Kritička leksikografija*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Gorjanc, V. (2017). *Nije rečnik za seljaka*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Gorjanc, V., & Logar, N. (2020). Vprašanje slovenskega jezika je tudi politično in družbeno vprašanje. *Teorija in praksa*, 57 (posebna številka: Slovenščina v javnosti po 40 letih), 5–9.
- Guberina, P. (1967). Audiovizuelna-globalnostrukturalna metoda. *Govor*, 1(2), 5–30.
- Guberina, P. (1986). Lingvistika govora kao lingvistička osnova verbotonalnog sistema i strukturalizam u općoj lingvistici. *Govor*, 3(1), 3–18.
- Gudurić, S. (2011). *Nova serija iz primenjene lingvistike / A new series in applied linguistics*. V V. Vasić (ur.), *Primenjena lingvistika u čast Ranku Bugarskom / Applied linguistics in honour of Ranko Bugarski* (str. 3–4). Novi Sad: Društvo za primenjenu lingvistiku Srbije.
- Gugo, I. (2024). Medijska lingvistika: postanak, suvremeni trendovi i preporuke za razvoj u Republici Hrvatskoj. *Suvremena lingvistika* 97, 68–83.
- Halliday, M. A. K. (1975). *Learning how to mean: Explorations in the development of language*. Edward Arnold.
- Helm, L., Shoemark, P., & Dutta, H. (2023). Epistemic injustice and underrepresentation in language technology. *arXiv preprint*. <https://arxiv.org/abs/2307.13714>.
- Horga, D., & Liker, M. (2016). *Artikulacijska fonetika: Anatomija i fiziologija izgovora*. Zagreb: Ibis grafika.
- Hymes, D. H. (1972). On communicative competence. V J. B. Pride & J. Holmes (ur.), *Sociolinguistics: Selected readings* (str. 269–293). Harmondsworth: Penguin.

- International Association of Applied Linguistics. (n.d.). *International Association of Applied Linguistics*. Pridobljeno 9. 8. 2025 z <https://aila.info/>
- Jelaska, Z. et al. (2005). *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Kapović, M. (2011). *Čiji je jezik?*. Zagreb: Algoritam.
- Katnić-Bakaršić, M. (2012). *Između diskursa moći i moći diskursa*. Zagreb: Naklada Zoro.
- Klikovac, D. (2008). *Jezik i moć: ogledi iz sociolingvistike i stilistike*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Kovačević, M., & Badurina, L. (2001). *Raslojavanje jezične stvarnosti*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- Mihaljević-Djigunović, M. (2013). Interdisciplinarna istraživanja u području obrazovanja na primjeru glotodidaktike. *Sociologija i prostor*, 51(3), 471–491.
- Labov, W. (1964). *The social stratification of English in New York City*. Washington, DC: Center for Applied Linguistics.
- Labov, W. (1973). *Sociolinguistic patterns*. Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press.
- Lakić, I. (2011). *Diskurs, mediji, rat*. Podgorica: Univerzitet Crne Gore i Institut za strane jezike.
- Lantolf, J. P. (2010). Applied linguistics. V K. Malmkjær (ur.), *The Routledge linguistics encyclopedia* (str. 18–22). Routledge.
- Leskovec, M., & Samide, I. (ur.). (2023). *Z jeziki danes za jutri: Aktualni izzivi poučevanja jezikov, literatur in kultur: Zbornik povzetkov prispevkov konference, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 5.–7. oktober 2023*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.
- Ljubešić, N., Kuzman, T., Erjavec, T. & Osenova, P. (2021). Tour de CLARIN: The CLARIN Knowledge Centre for South Slavic Languages (CLASSLA). <https://www.clarin.eu/blog/tour-de-clarin-clarin-knowledge-centre-south-slavic-languages-classla>.
- Morel, A., & Gorjanc, V. (2016). *Skupnostno tolmačenje: slovenščina v medkulturni komunikaciji*. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Muñoz-Basols, J., Fuertes Gutiérrez, M., & Cerezo, L. (ur.). (2025). *Technology-mediated language teaching: From social justice to artificial intelligence*. Bloomsbury.
- Pavličević-Franić, D. (2000). Usvajanje hrvatskog standardnog jezika u sustavu okomite dvojezičnosti. *Napredak* 141(1), 75–86.
- Piller, I. (2016). *Linguistic diversity and social justice: An introduction to applied sociolinguistics*. Oxford University Press.
- Pirih Svetina, N. (2005). *Slovenščina kot tuji jezik*. Izolit.
- Pirih Svetina, N., & Ferbežar, I. (ur.). (2022). *Na stičišču svetov: slovenščina kot drugi in tuji jezik. Obdobja 41*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani.
- Pogorelec, B. (ur.). (1983). *Slovenščina v javnosti: Gradivo in sporočila posvetovanja o jeziku, Portorož, 14.–15. maja 1979*. Ljubljana: Republiška konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije & Slavistično društvo Slovenije.
- Pogorelec, B. (1983). Uvodno poročilo. V B. Pogorelec (ur.), *Slovenščina v javnosti: Gradivo in sporočila posvetovanja o jeziku, Portorož, 14.–15. maja 1979* (str. 17–24). Ljubljana: Republiška konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije & Slavistično društvo Slovenije.

- Pokorn, N. K. (2021). Stridon's aims: Centring on the marginal. *Stridon: Journal of Studies in Translation and Interpreting*, 1(1), 5–7. <https://doi.org/10.4312/stridon.1.1.5-7>.
- Pourbahram, A. (2023). Bridging the gap between social justice and digital equity in language teaching. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 19(2), 312–329.
- Požgaj Hadži, V. (1986). O nekim metodama ispravljanja govornih grešaka. V B. Bogdanović & P. Vučković (ur.), *Nastava srpskohrvatskog jezika kao stranog: zbornik radova sa savjetovanja »Nastava srpskohrvatskog jezika kao stranog«* (str. 94–99). Beograd: Institut za strane jezike.
- Požgaj Hadži, V., Smolić, M., Benjak, M. (2007). *Hrvatski izvana*. Zagreb: Školska knjiga.
- Požgaj Hadži, V. (1994). *Sistem korekcija govornih grešaka studenata hrvatskoga jezika kojima je slovenski jezik materinski* (doktorska disertacija). Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Požgaj Hadži, V. (ur.). (2013). *Jezik između lingvistike i politike. XX vek*.
- Požgaj Hadži, V. (2021). *Izazovi kontrastivne lingvistike/Izzivi kontrastivnoga jezikoslovja*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. <https://doi.org/10.4312/9789610605348>.
- Pranjeković, I. (2008). *Sučeljavanja: Polemički dueli oko hrvatskoga jezika i pravopisa*. Zagreb: Disput.
- Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik: materinski, drugi i strani jezik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Prilutskaya, M., Tuhvatulina, N., & Akimova, T. (2021). A systematic review of translanguaging in English language teaching. *Languages*, 6(4), 180. <https://doi.org/10.3390/languages6040180>
- Radovanović, M. (1979). *Sociolingvistika*. Biblioteka XX vek.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). A brief history of language teaching. V J. C. Richards & T. S. Rodgers, *Approaches and methods in language teaching* (2nd ed., pp. 3–17). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511667305.003>
- Savić, S. (2009). *Rod i jezik*. Novi Sad: Ženske studije i istraživanja i Futura publikacije.
- Stabej, M. (2006). Obrisi slovenske jezikovne politike. *Slavistična revija*, 54 (posebna številka), 309–325.
- Strižak, N., Krajišnik, V., Vučo, J., Filipović, J., Đurić, Lj. (2018). *Od srpskog kao stranog jezika do srpskog kao jezika okruženja i obrazovanja: Okvir programa jezičke podrške*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Škarić, I. (1986). Određenje govora. *Govor*, 3(2), 2–16.
- Škiljan, D. (1988). *Jezična politika*. Naprijed.
- Škiljan, D. (1998). *Javni jezik*. Beograd: Čigoja štampa, Biblioteka XX vek.
- Škiljan, D. (2002). *Govor nacije: jezik, nacija, Hrvati*. Zagreb: Golden marketing.
- Štrukelj, I. (ur.). (1998). *Jezik za danes in jutri: Zbornik referatov na II. kongresu, Ljubljana, 8.–10. oktobra 1998: II. kongres Društva za uporabno jezikoslovje Slovenije*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije & Inštitut za narodnostna vprašanja.
- Vasić, V. (ur.) (2011). *Jezik u upotrebi / Language in use*. Novi Sad: Društvo za primenu lingvistiku Srbije, Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Vuković Stamatović, M. (2020). *Diskurs parlamenta*. Podgorica: Univerzitet Crne gore.